

VÝROČNÍ ZPRÁVA O STAVU ČESKÉ DEZINFORMAČNÍ SCÉNY ZA ROK 2022

SHRnutí

VERONIKA KRÁTKA ŠPALKOVÁ

2023

SHRnutí

- V roce 2022 česká dezinformační scéna čítala **39 aktivních relevantních prokremelských dezinformačních webů**, což je o 7 méně, než kolik jich bylo v roce 2021. Jedná se o pokračující trend z minulého roku, kdy se počet dezinformačních webů v našem seznamu rovněž snížil, a to o 6 oproti roku 2020.
- Všechny sledované dezinformační weby **vydaly za rok 2022 dohromady 126 826 článků, což je průměrně 10 569 článků za měsíc** (v roce 2021 bylo publikováno celkově 195 238 článků, oproti minulému roku se tedy průměrný počet článků vydaných za měsíc na české dezinformační scéně snížil o 5 701 článků). Jedná se od roku 2019 o největší meziroční pokles počtu článků, přičemž v roce 2021 byl průměrný měsíční počet článků jen o 51 nižší než v roce 2020. To odráží i výše zmíněný pokles množství dezinformačních webů.
- Medián měsíční sledovanosti dezinformačních webů činil **v roce 2022 68 780 návštěv, což je o 56 080 návštěv méně oproti předchozímu období** (v roce 2021 to bylo u webů, které figurují v seznamu pro rok 2022, celkem 124 860 návštěv za měsíc). K největšímu poklesu návštěvnosti v řádech několika milionů došlo na webech CZ24 News a Sputnik.
- V roce 2022 pokračoval trend snižování množství rozhovorů politiků pro dezinformační weby. V minulosti rozhovory politici poskytovali především Parlamentním listům a českému Sputniku. Od minulého roku je však na území Evropské unie Sputnik blokován, je velmi málo aktivní a rozhovory se tam již neobjevují (blíže se změnám na Sputniku věnujeme v sekci Trendy). Také počet rozhovorů, které politici poskytlí Parlamentním listům, stabilně klesá.
- Část českých dezinformačních webů je značně aktivní na sociálních sítích. Míra jejich sledovanosti je velmi odlišná, nicméně do jisté míry odráží to, jak moc čtené jsou přímo samotné weby. Nejúspěšnější příspěvek z hlediska nasbíraných interakcí na Facebooku dezinformačního webu je video s Vladimírem Putinem, objevil se na účtu **Sputniku** a obdržel přes **40 tisíc** interakcí.

TRENDY

1. **Dezinformační weby jako nástroj pro komunikaci související s demonstracemi** – Podobně jako v roce 2021 i v roce 2022 pokračoval trend, kdy byly **dezinformační weby používány jako nástroj pro komunikaci související s protivládními demonstracemi**. Dezinformační weby byly využívány za účelem **svolávání na demonstrace, organizátorům také poskytovaly mediální prostor a informovaly přímo o dění na demonstracích**, čímž zvyšovaly jejich dosah. Pozornost byla zaměřena především na témata související s válkou v Ukrajině, migrací, energetickou krizí a ekonomickou situací. Oproti roku 2021 došlo k poklesu zájmu o témata spojených s pandemií covidu-19.
2. **Pronikání dezinformačních narativů do politického mainstreamu** – V roce 2022 především v souvislosti s ruskou invazí Ukrajiny **pronikaly narativy z dezinformačních webů do českého politického mainstreamu**. Jednalo se hlavně o narativy, že *Vláda/stát se mnohem víc stará o Ukrajince než o vlastní občany, Dodávky zbraní jen prodlužují konflikt a brání mírovým jednáním a ukončení války, Válka v Ukrajině není a že Za válku nemůže Rusko, nýbrž NATO/Západ/EU/Ukrajina*. Týkalo se to především poslanců z řad **SPD, KSČM** a hnutí **ANO**.
3. **Trestní stíhání představitelů dezinformační scény** – Rovněž pokračoval trend, kdy **dezinformační weby reagovaly na trestní stíhání některých dezinformátorů**. Zatímco v roce 2021 to bylo odsouzení

provozovatele webu Vlastenecké noviny Radka Veličky, v roce 2022 to bylo odsouzení **Patrika Tušla**, **Tomáše Čermáka** a **Jany Peterkové**. Tento trend se překrýval s jedním z hlavních témat české dezinformační scény v roce 2022, a to s tématem údajné cenzury a omezování svobody slova, kterému se věnujeme v samostatné kauze.

4. **Vývoj na ruském propagandistickém kanále Sputnik po vypuknutí ruské invaze do Ukrajiny** – Dočasné **zablokování dezinformačních webů se nejvíce dotklo české odnože ruského kanálu Sputnik**, ke kterému, jakožto webu přímo spadajícímu pod ruskou zpravodajskou agenturu, tj. přímo financovanému ruskou vládou, byl nakonec **přístup zablokovaný na celounijní úrovni**. Zablokování se na webu Sputnik **projevilo jak po obsahové, tak po formální stránce**. Snížil se počet článků tematicky zaměřených přímo na Českou republiku a Slovensko a klesla četnost rozhovorů i názorových článků. Zvýšil se podíl článků přímo převzatých z ruských kanálů s alespoň částečným strojovým překladem. Byla ukončena činnost fungování rubrik celebrity, zdraví a věda a technologie. Jméno **Vladimíra Franty**, který byl jediným domácím zpravodajem Sputniku, se již pod články neobjevuje.
5. **Dočasné blokování některých dezinformačních webů** – V roce 2022 došlo v souvislosti s ruskou invazí Ukrajiny **na základě doporučení vlády a konzultací s bezpečnostními složkami státu k dočasnému zablokování osmi vybraných dezinformačních webů sdružením CZ.NIC**, které provozuje registr doménových jmen registrovaných pod doménou CZ. K blokaci dezinformačních webů se posléze začali připojovat i další čeští provozovatelé internetu, například mobilní operátoři. **Ačkoliv řada webů posléze svoji činnost následně obnovila, některé svou činnost naopak zcela ukončily**. Z webů dočasně zablokovaných sdružením CZ.NIC to byly weby Voxpopuliblog.cz, Exanpro.cz, Svobodnenoviny.eu a Nwoo.org. V roce 2021 za ukončením činnosti dezinformačních webů stál pokles příjmů z reklamy a nedostatečné finanční příspěvky od čtenářů (Eportál a Euportál) nebo nařízení soudu (Vlastenecké noviny).

NEJDISKUTOVANĚJŠÍ KAUZY, KTERÉ SE OBJEVILY NA ČESKÉ DEZINFORMAČNÍ SCÉNĚ V ROCE 2022

1. **Údajná cenzura a údajné omezování svobody slova** – Téma údajné cenzury a údajného omezování svobody slova se na české dezinformační scéně objevuje dlouhodobě. Například v roce 2021 bylo toto téma spojováno především s opatřeními a očkováním proti covidu-19. V roce 2022 **význam tématu výrazně vzrostl v reakci na doporučení vlády blokovat některé prokemelské dezinformační weby**, na jehož základě se správce národní internetové domény, sdružení CZ.NIC, rozhodl dočasně zablokovat osm vybraných dezinformačních webů. Kromě sdružení CZ.NIC se terčem útoků dezinformačních webů stala i vláda, zejména ministr vnitra Vít Rakušan. **Dezinformační scéna se v roce 2022 také zaměřila na zřízení funkce vládního zmocněnce pro média a dezinformace a zákon o dezinformacích**. Dění v Rusku a v Maďarsku, tedy v zemích, kde je svoboda slova omezována skutečně, bylo v tomto ohledu ignorováno.
2. **Energetická krize** – Energetická krize se stala jedním z hlavních témat české dezinformační scény od podzimu 2021, přičemž **od února 2022 začala být častěji zmiňována v souvislosti s ruskou invazí do Ukrajiny**, která vedla k dalšímu růstu cen energií a dalším negativním dopadům na ekonomiku spolu s růstem životních nákladů. Na dezinformačních webech byla z energetické krize viněna především česká vláda a Evropská unie, přičemž dezinformační scéna v krizi šířila řadu prokemelských narativů, např. že bez energií z Ruska nelze zajistit v Evropě energetickou bezpečnost nebo že jediným řešením krize je **přistoupit na požadavky Kremlu a dohodnout se na přímých dodávkách plynu z Ruska a platbách v rublech**. Objevila se také tvrzení, že **Spojené státy**

údajně sabotovaly plynovody Nord Stream 1 a 2, nebo **konspirační teorie o Velkém resetu**, podle níž energetickou krizí a válkou v Ukrajině vyvolaly světové elity s cílem nastolit nový světový řád.

3. **Ruská invaze do Ukrajiny a následná válka** – V reakci na ruskou invazi do Ukrajiny převzala česká dezinformační scéna řadu již dřívějších prokremelských dezinformačních narativů, které následně přizpůsobila dynamickému vývoji války v Ukrajině, případně je doplnila či zkombinovala s narativy, které se objevily v průběhu války. Klíčové byly také dva měsíce před invazí, během nichž se šířily narativy, které **obviňovaly Západ a Ukrajinu z napětí na rusko-ukrajinské hranici a legitimizovaly ruské požadavky vůči Západu**. Po začátku invaze se objevovaly především **narativy ospravedlňující ruskou agresi popírající ruské válečné zločiny v Ukrajině a narativy zaměřující se na demoralizaci a demotivaci veřejnosti od jakékoliv podpory Ukrajiny**.
4. **Reakce vlády ČR na ruskou invazi do Ukrajiny a dále trvající konflikt** – Kvůli svému postoji k invazi a probíhající válce v Ukrajině se česká vláda stala terčem útoků české dezinformační scény, **kteřá ji obviňovala hlavně z údajného upřednostňování zájmů Ukrajiny před zájmy České republiky nebo z rozdmýchávání konfliktu**. Dezinformační scéna šířila především prokremelské narativy, které se stavěly proti sankcím proti Rusku a Bělorusku nebo vojenské podpoře Ukrajiny. V hledáčku dezinformací se ocitli také **váleční uprchlíci z Ukrajiny**, o nichž se šířila celá řada dezinformačních narativů, včetně narativů příbuzných těm, které byly použity během syrské uprchlické krize.
5. **Covid-19** – V roce 2021 byla pandemie covidu-19 na české dezinformační scéně nejvýznamnějším tématem. Přestože v roce 2022 stále patřila k nejdůležitějším tématům, **invaze do Ukrajiny zapříčinila významný pokles zájmu o dezinformační narativy spojené s covidem-19**, přičemž zájem o téma koronaviru jako takového klesl zhruba na pětinu, zájem o téma západních vakcín pak dokonce takřka na desetinu stavu z roku 2021. Řada dezinformačních kanálů, které vznikly primárně s cílem šířit dezinformace spojené s covidem-19, se v roce 2022 **plně nebo částečně přeorientovala na témata spojená s invazí do Ukrajiny**.

ZÁVĚRY

- Počet relevantních českých dezinformačních webů meziročně dva roky po sobě klesá. Nejvíce jich bylo v roce 2020, kdy vzniklo několik nových dezinformačních projektů, které byly zaměřené na dezinformace související s pandemií koronaviru. Část těchto projektů nebyla úspěšná, a proto postupně skončily. V tuto chvíli je počet dezinformačních webů na našem seznamu nejnižší od roku 2019.
- V souvislosti se sníženým počtem dezinformačních webů poklesla také jejich aktivita, a tedy i celkový počet publikovaných článků.
- Výrazně poklesla aktivita politiků na dezinformačních webech. Oproti minulým letům poskytují dezinformačním webům výrazně méně rozhovorů a také na dezinformační weby méně přispívají, respektive snižuje se počet článků, které jsou na nich publikované a pod kterými jsou relevantní aktivní politici podepsaní. To souvisí s tím, že dezinformace začaly pronikat do politického mainstreamu a celá řada politiků dezinformační weby pro šíření dezinformací, misinformací a manipulací již nepotřebuje. To je zároveň jeden z nejviditelnějších trendů, které jsme za minulý rok zaznamenali.
- Navzdory tomu, že téma pandemie covidu-19 bylo do značné míry zcela nahrazeno tématy souvisejícími s ruskou invazí do Ukrajiny, některé narativy se stále objevují. Nejčastěji se jedná o dezinformace spojené s vakcínami proti koronaviru.
- Dezinformační scénu v minulém roce zcela ovládlo téma ruské agrese proti Ukrajině. I když bezprostředně po invazi přišla od dezinformátorů spíše vlažná reakce, po několika dnech zaujali

jednoznačnou pozici na straně Ruské federace a začali přejímat dezinformační narativy od ruských politických představitelů a oficiálních ruských propagandistických médií. Specifickou dezinformační kampaň pak namířili proti ukrajinským uprchlíkům, kteří do České republiky uprchli před válkou.

- Pokračoval trend využívání dezinformačních webů jako jednoho z komunikačních kanálů pro svolávání demonstrací a nabádání lidí k přímé akci (ať už k tomu, aby se demonstrací účastnili, tak i k tomu, aby projevovali nevraživost vůči ukrajinským uprchlíkům apod.). Dezinformační weby následně také sloužily jako komunikační platformy, kde se o probíhajících a proběhlých demonstracích intenzivně informovalo často s manipulacemi ohledně počtu účastníků a dalších aspektů demonstrací.
- Zablokování některých českých dezinformačních webů českým doménovým poskytovatelem na žádost vlády způsobilo mírný otřes celou dezinformační scénou. Dočasná blokáce vyústila v proměnu tohoto prostředí, neboť některé dezinformační weby byly nucené přesunout se na jiné, mezinárodní, domény, čímž ovšem přišly o část svých čtenářů, některé se z webových stránek zcela stáhly a přesunuly své aktivity na sociální sítě.
- Mezi sociálními sítěmi, na kterých jsou české dezinformační weby aktivní, dominuje Facebook, neboť ten je obecně dominantně využívanou sociální sítí mezi Čechy. Na popularitě ovšem získávají sociální sítě Telegram a VKontakte, které jsou méně regulované. Některé české dezinformační weby jsou dokonce aktivní pouze zde a jiné sociální sítě nevyužívají.

